

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG.411.7.6.2023

Pan Józef Radzion
Starosta Powiatu Żarskiego

Starostwo Powiatowe w Żarach
ul. Jana Pawła II 5, 68-200 Żary

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/23/005/LZG - Realizacja przez wybrane organy administracji publicznej z terenu województwa lubuskiego obowiązków w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Starostwo Powiatowe w Żarach, ul. Jana Pawła II 5, 68-200 Żary (dalej: <i>Starostwo</i> lub <i>Urząd</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Józef Radzion, Starosta Powiatu Żarskiego od 23 listopada 2018 r. (dalej: <i>Starosta</i>)
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja obowiązków w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2019 r. do 31 stycznia 2024 r., z uwzględnieniem dowodów dotyczących zdarzeń wcześniejszych, o ile miały wpływ na działalność jednostki w kontrolowanym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontrolerzy	1. Dorota Rudnicka-Kawa, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/105/2023 z 21 listopada 2023 r. 2. Anna Tronowicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/103/2023 z 21 listopada 2023 r. 3. Beata Jakubowska, doradca prawny, legitymacja NIK nr 22533.

(akta kontroli str. 1-3)

OCENA OGÓLNA

II. Ocena ogólna kontrolowanej działalności

W okresie objętym kontrolą Starosta podejmował działania mające na celu poprawę dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. Powołał koordynatora ds. dostępności (terminowo). Sporządził plany działania na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w których rozpoznał potrzeby i określił działania Urzędu we wszystkich rodzajach dostępności - architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej, cyfrowej, które następnie realizował.

Podejmowanie takich działań było uzasadnione ponieważ w Starostwie nie spełniono wszystkich minimalnych wymagań służących zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami we wszystkich ich rodzajach.

Występujące w budynkach Starostwa (w Żarach i Lubsku) niektóre rozwiązania architektoniczne stanowiły bariery utrudniające osobom ze szczególnymi potrzebami możliwość swobodnego poruszania się na równi z innymi osobami. Budynki te nie odpowiadały w pełni warunkom technicznym jakie powinny one spełniać według obowiązujących norm. Ponieważ jednak powstały one przed wejściem w życie

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

przepisów w tym zakresie i od czasu ich obowiązywania nie były przebudowywane i modernizowane, tym samym ich spełnienie nie było wymagane. Wobec niektórych stwierdzonych barier architektonicznych (braku wind) uniemożliwiających dostęp do wszystkich pomieszczeń Urzędu wprowadzono rozwiązania alternatywne, jednak ustalenia kontrolne wykazały występowanie szeregu innych barier utrudniających przemieszczanie się i utrudniających dostęp do budynków osobom ze szczególnymi potrzebami, co do których nie zastosowano racjonalnych usprawnień i rozwiązań alternatywnych. Dotyczy to m.in. zbyt wąskich wejść do pomieszczeń budynku, występowania wysokich progów, złego stanu technicznego nawierzchni przed jednym z budynków, stromych schodów ze zbyt dużą liczbą stopni przy wejściu do budynku, braku poręczy, zbyt wąskiego i nieprawidłowo oznakowanego miejsca parkingowego przeznaczonego dla osób niepełnosprawnych.

Nie we wszystkich budynkach Starostwa zapewniono informację o rozkładzie pomieszczeń w sposób głosowy. Zagwarantowano natomiast wstęp do wszystkich budynków osobie korzystającej z psa asystującego oraz możliwość ewakuacji.

W zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej Starosta spełnił tylko część minimalnych wymagań. Zapewnił bowiem m.in.: obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, informację na stronie internetowej o zakresie działalności Urzędu w postaci nagrania tej treści w polskim języku migowym lecz nie zainstalował we wszystkich budynkach Starostwa urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnej (pętla dostępna była tylko w budynku w Żarach) systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia oraz nie umieścił na stronie internetowej Starostwa informacji o zakresie działalności Urzędu w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywany maszynowo.

Strony internetowe Starostwa spełniały kluczowe wymogi świadczące o zapewnianiu dostępności cyfrowej w wysokim stopniu, zgodnie z zasadami funkcjonalności, postrzegalności i zrozumiałości. Stwierdzono jedynie niewielkie utrudnienia mogące mieć wpływ na dogodne korzystanie ze stron przez osoby ze szczególnymi potrzebami na równi z pozostałymi jej użytkownikami, o czym Starostwo informowało w deklaracji dostępności.

Starosta realizował obowiązki formalne w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, sporządził deklaracje dostępności i raport o stanie zapewnienia dostępności. Dokumenty te zawierały wszystkie wymagane przepisami elementy oraz zostały opublikowane w wymaganej formie. Stwierdzone nieprawidłowości polegające na niezaktualizowaniu deklaracji dostępności w jednym roku oraz opóźnienia związane z przekazaniem i publikacją raportu miały charakter formalny i nie wpłynęły na kontrolowaną działalność.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu
faktycznego

1. Starosta zarządzeniami z 17 września 2020 r.² oraz z 29 czerwca 2021 r.³ powołał Koordynatora do spraw dostępności (dalej: *koordynator/ka*), o którym mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami⁴ (dalej: *UZD*) oraz czteroosobowy zespół współpracujący⁵, w terminie określonym w art. 59 UZD.

² Zarządzenie Nr 23/2020 – uchylone z dniem 29 czerwca 2021 r.

³ Zarządzenie Nr 14/2021.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2240.

⁵ Od 29 czerwca 2021 r.

Funkcję koordynatora w badanych latach pełnił pracownik Starostwa, zatrudniony na stanowisku ds. obsługi Biura Rady Powiatu, a następnie inspektor ds. kontroli. Stosownie do art. 14 ust. 5 UZD, na stronie BIP zostały udostępnione dane kontaktowe koordynatorki.

(akta kontroli str. 128-134, 212-213)

W latach 2021-2023 Koordynatorka m.in.:

- brała udział w 19 formach doskonalenia, m.in. szkoleniach/konferencjach w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- przeprowadziła szkolenie w zakresie dostępności dla jednostek podległych i naczelników Starostwa⁶.

(akta kontroli str. 135-144)

2. W Starostwie opracowano dwa plany działań na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Jeden na lata: 2020-2021⁷, kolejny na 2022-2025⁸ (dalej: *Plan/y*). Uwzględniały one wyniki analizy stanu zapewnienia dostępności. W obu Planach m.in. zawarto zakres działania w zakresie dostępności: architektonicznej, cyfrowej, informacyjno-komunikacyjnej oraz wskazano sposób realizacji. Plany zostały opublikowane na stronie BIP i Starostwa.

(akta kontroli str. 4-21, 212-217)

W ramach realizacji zaplanowanych działań w zakresie dostępności:

- architektonicznej, sporządzono m.in. procedurę przebywania na terenie Starostwa psa przewodnika oraz ewakuacji osób z niepełnosprawnościami, zakupiono trzy maty ewakuacyjne;
- cyfrowej, sporządzono dokumenty dotyczące dostępności⁹, które następnie publikowano;
- informacyjno-komunikacyjnej, m.in. umieszczono na stronie internetowej Starostwa informację o zakresie działalności Urzędu w polskim języku migowym oraz tekście łatwym do czytania, zapewniono dostęp do tłumacza polskiego języka migowego, zakupiono pętle indukcyjną, przeprowadzono monitoring Urzędu w zakresie zapewnienia dostępności, sporządzono wzór wniosku o zapewnienie dostępności oraz procedury jego rozpatrzenia.

(akta kontroli str. 4, 22-24)

Według koordynatorki, koordynacja wdrożenia Planów obejmowała wszystkie działania towarzyszące od jego wprowadzenia do realizacji. *Zostałam swoistym „opiekunem” planu i tematu związanego z dostępnością oraz rzecznikiem rozwiązań na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami. Koordynacja wdrożenia planu to zadania polegające na zapewnieniu, że wszystkie określone działania zostaną osiągnięte (...). Podejmowanie decyzji zakupu niezbędnych urządzeń lub usług związanych z dostępnością. Oszacowanie kosztów wprowadzenia zadań. Czuwanie nad procedurą zakupową (składanie zapytań - oferty rynkowe). Koordynacja wdrożenia planu to również część dotycząca monitorowania. (...)*

(akta kontroli str. 6-7)

⁶ W dniu 18 października 2021 r.

⁷ Przyjęty zarządzeniem nr 46/2020 Starosty Żarskiego z dnia 31 grudnia 2020 r.

⁸ Przyjęty zarządzeniem nr 13/2022 Starosty Żarskiego z dnia 24 marca 2022 r.

⁹ M.in. deklaracje dostępności, informacje dotyczące koordynatora ds. dostępności, Plany poprawy działań w zakresie dostępności.

Przy przygotowaniu i wdrażaniu planu w Starostwie nie współpracowano z przedstawicielami osób ze szczególnymi potrzebami. Według Koordynatorki przygotowanie planu nastąpiło na podstawie przeprowadzonej przez nią analizy stanu zapewnienia dostępności sporządzonej przy pomocy poradnika „Jak wdrażać ustawę o dostępności”.

(akta kontroli str. 7)

3. W badanym okresie Urząd uwzględniał w dokumentach strategicznych, m.in. w strategii: Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Żarskiego na lata 2021-2030¹⁰, Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Żarskiego na lata 2021-2030¹¹; Powiatowym Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Żarskim na lata 2021-2026¹², problemy osób z niepełnosprawnościami, w szczególności dotyczące barier oraz zapobiegania ich powstawaniu.

(akta kontroli str. 145-185)

Analiza pięciu umów na łączną kwotę 48,86 tys. zł¹³ zawartych od 6 września 2021 r. wykazała, że uwzględniano w nich warunki służące zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z art. 4 ust. 3 UZD.

(akta kontroli str. 186-200)

4. W Starostwie sporządzono deklarację dostępności strony internetowej i strony BIP Starostwa, w sposób dostępny cyfrowo, w tym:

- z wykorzystaniem wzoru określonego w załączniku do decyzji wykonawczej Komisji (UE) 2018/1523 z dnia 11 października 2018 r. ustanawiającej wzór oświadczenia w sprawie dostępności zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego¹⁴, która zawierała elementy, o których mowa w sekcji 1 załącznika do decyzji wykonawczej 2018/1523 oraz w art. 10 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych¹⁵ (dalej: *UDC*);
- opublikowano ją na stronie internetowej Starostwa¹⁶, w sposób pozwalający użytkownikowi mieć do niej dostęp podczas nawigacji po stronie (art. 10 ust. 8 *UDC*);
- za wyjątkiem 2021 r. dokonywano przeglądu i aktualizacji deklaracji dostępności do dnia 31 marca każdego roku - art. 11 *UDC* (więcej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 27, 212-217)

¹⁰ Przyjęta uchwałą Rady Powiatu Żagańskiego Nr XXX/184/2021 z dnia 28 października 2021 r.

¹¹ https://bip.wrota.lubuskie.pl/spzary/341/1625/STRATEGIA_ZROWNOWAZONEGO_ROZWOJU_SPOLECZN_O-GOSPODARCZEGO_POWIATU_ZARSKIEGO_OD_0Ana_lata_2021_E2_80_932030/# - dostęp na dzień 17 stycznia 2024 r.

¹² Przyjęty uchwałą Rady Powiatu Żagańskiego Nr XXIII/149/2021 z dnia 30 marca 2021 r.

¹³ Dobór celowy próby z uwzględnieniem najwyższych kwotowo wartości umów, tj. z rejestru umów powyżej 130 tys. zł netto.

¹⁴ Dz. Urz. UE L 256 z 12.10.2018, str. 103.

¹⁵ Dz. U. z 2023 poz. 1440.

¹⁶ Oraz stronie BIP.

5. Raport o stanie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami¹⁷ (dalej: *raport*)¹⁸:

- został przygotowany na odpowiednim formularzu;
- zawierał wymagane elementy określone w art. 11 ust. 2 UZD, dotyczące dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej oraz dostępu alternatywnego¹⁹,
- przekazany został Wojewodzie Lubuskiemu 7 kwietnia 2021 r. i opublikowany na stronie BIP 28 kwietnia 2021 r., tj. z naruszeniem terminu określonego w art. 58 w zw. z art. 11 ust. 1 UZD (więcej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 201-213)

6.-8. W art. 6 UZD określone zostały minimalne wymagania służące zapewnieniu dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej osobom ze szczególnymi potrzebami. I tak:

a) w ramach dostępności architektonicznej:

Oględziny dwóch obiektów (jeden położony w Żarach²⁰, drugi w Lubsku²¹) stanowiących własność Starostwa, w których następowała obsługa interesantów²², wykazały, że obiekty te nie spełniają wszystkich minimalnych wymagań służących zapewnieniu dostępności architektonicznej, bowiem:

- budynki te nie były pozbawione barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych oraz nie posiadały zainstalowanych urządzeń ani nie zastosowano innych środków technicznych bądź rozwiązań architektonicznych, które umożliwiałyby dostęp do wszystkich pomieszczeń w budynkach Starostwa, za wyjątkiem pomieszczeń technicznych (wymogi określone w art. 6 pkt 1 lit. a-b UZD).

Wobec brzmienia § 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie²³ (dalej: *rozporządzenie*), do budynków tych nie będą miały zastosowania przepisy rozporządzenia, niemniej posłużono się nimi dla zobrazowania występujących w budynkach parametrów/odstępstwa od nich.

W wyniku oględzin stwierdzono m.in., że w:

• **budynku w Żarach²⁴:**

- nie było windy;
- dwa z trzech wejść do budynku ograniczały osobom z ograniczoną możliwością poruszania się dogodne warunki ruchu: szerokość drzwi rozsuwanych w wejściu I wynosiła 78 cm, ich wysokość 200 cm (dalej: *szerokość/wysokość w cm*), drzwi otwieranych mechanicznie: 89/200, po

¹⁷ https://bip.wrota.lubuskie.pl/spzary/352/Raport_o_stanie_zapewniania_dostepnosci_podmiotu_publicznego/, dostęp na dzień 19 grudnia 2023 r.

¹⁸ Do 31 marca 2021 r., a następnie co kolejne 4 lata, każdy podmiot publiczny musi opracować raport obrazujący przede wszystkim to, jak spełnia minimalne wymagania w zakresie zapewniania dostępności opisane w art. 6 UZD (<https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/formularz-raportu-o-stanie-zapewniania-dostepnosci>).

¹⁹ Stan na 1 stycznia 2021 r. - w zakresie informacji o dostępie alternatywnym nie została wskazana żadna forma dostępu.

²⁰ Wybudowany w 1910 r., zlokalizowany na terenie ścisłej strefy konserwatorskiej – historycznego układu urbanistycznego miasta Żary wpisanego do rejestru zabytków – decyzja nr 71 z 7 listopada 1957 r. oraz ujętego w wykazie obiektów zabytkowych Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Zielonej Górze.

²¹ Wybudowany w latach 70-tych.

²² Szacunkowa liczba interesantów w: Żarach – 35-40 tys. osób, w Lubsku – 3 tys. osób.

²³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1225, ze zm.

²⁴ W budynku znajdują się trzy wejścia: wejście I (do biur Starostwa), wejście II – do Wydziału Komunikacji Starostwa, wejście III - do Urzędu Gminy, gdzie znajduje się Wydział Geodezji i Katastru Starostwa.

otwarcu dodatkowego skrzydła 116/200; w wejściu II drzwi wejściowe ciężko się otwierały, a ich szerokość wynosiła 89 cm;

- wymiar drzwi wewnętrznych wynosił: pokoju nr 10 (biuro podawcze): 88/208, wyodrębnionego pomieszczenia do odbioru prawa jazdy w Wydziale Komunikacji: 74/200 z otwarciem dodatkowego skrzydła 100/200; pokoju nr 108 (sala konferencyjna): 100/202, pokoju nr 109: 96/202, drzwi do wydziału Geodezji i Katastru: 98/206, po otwarciu dodatkowego skrzydła 130/206. Zgodnie z § 62 ust. 1 rozporządzenia drzwi wejściowe do budynku i ogólnodostępnych pomieszczeń użytkowych oraz do mieszkań powinny mieć w świetle ościeżnicy co najmniej: szerokość 0,9 m i wysokość 2 m;
 - progi w drzwiach do Wydziału Geodezji i Katastru wynosiły 2,5 cm. Zgodnie z § 62 ust. 3 rozporządzenia nie mogą one przekraczać 0,002 m;
 - schody w budynku miały właściwe wymiary: szerokość biegu wyniosła 1,2 m, a wysokość stopnia nie przekraczała 0,175 m. Ich liczba nie przekraczała 17. Krawędzie (pierwszy i ostatni stopień) biegu schodów oznaczono pasem kontrastowym, a początek każdego stopnia oznaczono poprzez zmianę jego faktury. Przy schodach znajdowały się balustrady, brak było poręczy. Zgodnie z § 296 ust. 3 rozporządzenia schody zewnętrzne i wewnętrzne, o których mowa w ust. 1, w budynku użyteczności publicznej powinny mieć balustrady lub poręcze przyścienne, umożliwiające lewo- i prawostronne ich użytkowanie;
 - powierzchnia spoczników schodów nie posiadała wykończenia wyróżniającego je odcieniem, barwą bądź fakturą, co najmniej w pasie 30 cm od krawędzi rozpoczynającej i kończącej bieg schodów;
 - przed wejściem (I) do budynku znajdowała się pochylnia, która spełniała wymagania wskazane w § 70 i 71 rozporządzenia. Przy pochylni zamontowano w wymaganej wysokości obustronne poręcze, które były prawidłowo zakończone;
 - wysokość balustrady (wewnątrz budynku) wynosiła 97 cm, a maksymalny prześwit między elementami balustrady nie przekraczał 0,2 m. Zgodnie z § 298 ust. 2 rozporządzenia minimalna wysokość balustrady, mierzona od wierzchu poręczy powinna wynosić 1,1 m;
 - w Wydziale Komunikacji (wejście III) znajduje się pomieszczenie higienicznosanitarne dla osób niepełnosprawnych. Wymiary drzwi wynosiły: 89/194. Drzwi otwierały się na zewnątrz i nie miały progów. W toalecie zamontowano: miskę ustępową, umywalkę, poręcze nieruchome (2 szt.);
 - ściany, podłogi i drzwi wyraźnie ze sobą kontrastowały; usytuowanie tablic informacyjnych nie kolidowało z przestrzenią komunikacyjną; biuro podawcze usytuowano w pobliżu wejścia, lada stanowisk obsługi w Wydziale Komunikacji nie przekraczała 0,9 m;
 - informację na temat rozkładu pomieszczeń zapewniono w sposób wizualny i głosowy.
- **budynku w Lubsku:**
 - budynek nie posiadał windy ani platformy dla osób poruszających się na wózku;

- zgodnie z art. 12a ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych²⁵ przed wejściem do budynku wyznaczono jedno miejsce postojowe dla pojazdów osób niepełnosprawnych, które jednak nie spełniało wszystkich wymogów dotyczących:
 - wymiarów przewidzianych w § 21 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia, tj. zamiast 3,6 m szerokości miały 2,34 m szerokości. Długość 7,78 m odpowiadała wymogom rozporządzenia (5 m),
 - niebieskiej nawierzchni miejsc postojowych, o czym mowa w załączniku nr 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków umieszczania ich na drogach²⁶. Miejsce zostało oznaczone kopertą;
- dojazd do windy dla osób niepełnosprawnych²⁷ z miejsca parkingowego był w złym stanie technicznym. Powierzchnia była nierówna, miejscami z uszkodzonymi płytkami/kostkami. Przed bezpośrednim dojazdem do windy znajdował się próg o wysokości 7 cm;
- udźwig windy wynosił: 250 kg. Winda miała prawidłową szerokość: 110 cm i długość: 160 cm. Wyposażona była w poręcze. Kabina nie posiadała tablicy przyzywowej z oznakowaniem dla osób niewidomych i informacją głosową. Zgodnie z § 193 ust. 2a rozporządzenia kabina dźwigu osobowego dostępna dla osób niepełnosprawnych powinna mieć tablicę przyzywową na wysokości od 0,8 m do 1,2 m w odległości nie mniejszej niż 0,5 m od naroża kabiny z dodatkowym oznakowaniem dla osób niewidomych i informacją głosową;
- wejście do budynku było strome, liczba stopni w biegu schodów zewnętrznych wynosiła 13, spocznik dolny odstawał od podłoża na wysokość 7 cm. Zgodnie z § 69 ust. 3 rozporządzenia liczba stopni w jednym biegu schodów zewnętrznych nie powinna wynosić więcej niż 10;
- szerokość stopni wynosiła 27 cm. Zgodnie z § 69 ust. 5 rozporządzenia szerokość stopni schodów zewnętrznych przy głównych wejściach do budynku powinna wynosić w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych i budynkach użyteczności publicznej co najmniej 0,35 m;
- stopnie różniły się kolorem od podłoża;
- wymiary drzwi były następujące: drzwi wejściowe: 92/206, próg - 6 cm; drzwi wewnętrzne (nr 8): 80/202, próg - 1 cm;
- wysokość balustrady odpowiadała wymogom określonym w § 298 ust. 2 rozporządzenia, a jej zakończenie zapewniało bezpieczne użytkowanie. Nie posiadała zgodnie z § 298 ust. 5 rozporządzenia przedłużenia o 0,3 m;
- przy schodach (zewnętrzne) brak było poręczy;
- pomieszczenie higienicznosanitarne dla osób niepełnosprawnych znajdowało się w części budynku zajmowanego przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną;
- spoczniki schodów nie zostały wykończone wyróżniającym je odcieniem/barwą/fakturą w pasie co najmniej 30 cm od krawędzi;

²⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 645, ze zm.

²⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 2311, ze zm.

²⁷ Winda przy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej wskazana jako dostęp alternatywny.

więcej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

- informację na temat rozkładu pomieszczeń zapewniono w budynku: w Żarach w sposób prawidłowy tj. wizualny i głosowy, w Lubsku w wyłącznie w sposób wizualny, z pominięciem informacji głosowej lub dotykowej (art. 6 pkt 1 lit. c UZD) - więcej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

W obu budynkach zapewniono:

- wstęp do budynków osobie korzystającej z psa asystującego (art. 6 pkt 1 lit. d UZD);
- osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób (art. 6 pkt 1 lit. e UZD)²⁸;

(akta kontroli str. 46-92, 98-102)

Z uwagi na brak w obu budynkach windy i platformy dla osób poruszających się na wózku, w celu zapewnienia dostępności architektonicznej osobom ze szczególnymi potrzebami, zapewniono dostęp alternatywny umożliwiający realizację ich potrzeb w niezbędnym zakresie (art. 7 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 UZD). W budynku w: Żarach obsługa osób o szczególnych potrzebach odbywała się na parterze budynku przy wejściu do budynku, w biurze obsługi; w Lubsku, w pomieszczeniach Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej przy której znajdowała się winda przystosowana dla osób z niepełnosprawnościami.

(akta kontroli str. 60-61, 69, 118-119)

Starosta wyjaśnił, że: w budynku w Żarach była dokonana analiza i rozważany był pomysł na zamontowanie windy zewnętrznej od strony ściany szczytowej. Po analizie stwierdzono, że jest to niemożliwe z następujących względów: braku bezpośredniego dostępu do korytarzy, konieczności likwidacji pomieszczeń biurowych, których i tak brakuje, koszty finansowe a efekt i tak byłby niezadawalający.

(akta kontroli str. 124)

Plan na lata 2022-2025, w części dotyczącej dostępności architektonicznej wskazywał m.in. na: zakup urządzeń umożliwiających zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku w sposób dotykowy lub głosowy²⁹, wykonanie planu tyflograficznego. Przewidywał również zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych poprzez m.in. wdrażanie rozwiązań zwiększających dostępność architektoniczną budynków.

(akta kontroli str. 4, 12-17)

b) w ramach dostępności cyfrowej:

Badanie w zakresie dostępności cyfrowej strony internetowej i strony BIP Starostwa przeprowadzone pod kątem 28 kryteriów wykazało, że strony te spełniają pięć kluczowych kryteriów, a mianowicie: elementy aktywne w serwisie były dostępne za pomocą klawiatury; nie wystąpiła na stronach pułapka klawiaturowa ani elementy, które szybko błyskają na czerwono lub gwałtownie zmieniają jasność, nie uruchamiały się automatycznie dźwięk, którego nie dałoby się zatrzymać; zabezpieczenie CAPTCHA miało możliwość wyłączenia.

²⁸W Starostwie: obowiązuje instrukcja bezpieczeństwa pożarowego z kwietnia 2017 r.; zarządzenie Starosty Żarskiego nr 13/2019 z dnia 22 marca 2019 r. w sprawie wyznaczenia osób do udzielenia pierwszej pomocy i wykonywania działań w zakresie zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników, w którym wyznaczono na każdym piętrze osoby udzielające pierwszej pomocy i odpowiedzialne za ewakuację.

²⁹Opracowanie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku przy Alei Jana Pawła 5 w Żarach, wykonanie plany tyflograficznego dla budynku Starostwa w Żarach.

Nie spełniają natomiast łącznie czterech (14,3%) z 28 kryteriów³⁰. W wyniku analizy stwierdzono m.in., w odniesieniu do strony:

- <https://www.powiatzary.pl/>:
 - pliki PDF, których pobranie było możliwe, były częściowo czytelne;
 - brak było ostrzeżenia przed otwarciem nowego okna/zakładki w przeglądarce, czyli treści otwierały się w nowym oknie/zakładce, a nie było o tym wcześniej informacji³¹ (Kryterium 2.4.4 Cel linku; Wytyczna 2.4 Możliwość nawigacji; Zasada 2 – Funkcjonalność);
 - brak było audiodeskrypcji dla publikowanych materiałów (Kryterium 1.1.1 Treść nietekstowa oraz 1.2.3 Audiodeskrypcja lub alternatywa tekstowa dla mediów; Wytyczna 1.1 Alternatywa tekstowa oraz 1.2 Multimedia; Zasada 1 – Postrzegalność);
 - filmy nie posiadały napisów dla osób niesłyszących³² (Kryterium 1.2.2 Napisy rozszerzone; Wytyczna 1.2 Multimedia; Zasada 1 – Postrzegalność);
- <https://bip.wrota.lubuskie.pl/>:
 - pliki PDF, których pobranie było możliwe, były częściowo czytelne;
 - brak było ostrzeżenia przed otwarciem nowego okna/zakładki w przeglądarce, czyli treści otwierały się w nowym oknie/zakładce, a nie było o tym wcześniej informacji³³ (Kryterium 2.4.4 Cel linku; Wytyczna 2.4 Możliwość nawigacji; Zasada 2 – Funkcjonalność);

co opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

Stwierdzone przypadki, które potencjalnie mogłyby utrudniać osobom ze szczególnymi potrzebami dostęp na zasadzie równości z innymi osobami były zgodne z danymi wynikającymi z opublikowanej deklaracji dostępności.

(akta kontroli str. 28-37, 212-248)

c) w ramach dostępności informacyjno-komunikacyjnej:

- zapewniono obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się³⁴ umożliwiając kontakt ze Starostwem poprzez pocztę elektroniczną oraz faks;

- nie zainstalowano urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia, we wszystkich budynkach Starostwa. Pętla indukcyjna (bez mikrofonu i słuchawek, które pozwoliłyby zwiększyć jej funkcjonalność) znajdowała się w budynku Starostwa w Żarach, filia w Lubsku nie była w nią wyposażona (więcej w sekcji *stwierdzone*

³⁰Badanie przeprowadzono w oparciu o przygotowaną przez Departament Społeczeństwa Informacyjnego Kancelarii Prezesa Rady Ministrów „Listę kontrolną do samodzielnego badania dostępności cyfrowej strony internetowej i jej zgodności z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych” w wersji 2.2 z 2021 r. oraz standardami Web Content Accessibility Guidelines 2.1 (WCAG 2.1.).

³¹Częściowo: nie wszystkie elementy zawierały informacje przed otwarciem nowego okna/zakładki w przeglądarce. Elementy w menu prawym graficznym strony posiadały takie ostrzeżenia.

³² Za wyjątkiem filmu dedykowanego dla osób głuchych i słabosłyszących o zakresie działalności Starostwa.

³³Częściowo: nie wszystkie elementy zawierały informacje przed otwarciem nowego okna/zakładki w przeglądarce. Elementy menu przedmiotowego BIP posiadały takie ostrzeżenia.

³⁴ Dz.U. z 2023 r. poz. 20.

nieprawidłowości). Starosta zadeklarował zakup mikrofonu i słuchawek do pętli indukcyjnej, lupy powiększające tekst oraz ramki do podpisu dla osób słabowidzących;

- zapewniono informację o zakresie działalności Starostwa w: tekście łatwym do czytania (na stronie internetowej i BIP), w polskim języku migowym (na stronie internetowej). Starosta zadeklarował, że na stronie BIP zostanie umieszczony link odnoszący się do informacji o zakresie działalności Urzędu w polskim języku migowym;

- nie umieszczono na stronie internetowej Starostwa ani BIP, informacji o zakresie działalności Starostwa - w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo³⁵ (więcej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*);

- zapewniono, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, możliwość komunikacji z Urzędem.

(akta kontroli str. 4, 60, 78, 103-115, 120, 125-127, 212-217)

9. W okresie objętym kontrolą do Starostwa nie wpłynęły żadne skargi, wnioski i petycje dotyczące zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

(akta kontroli str. 288)

10. Urząd podejmował działania w zakresie pozyskiwania środków w ramach Programu Dostępność Plus, składając wniosek³⁶ na kwotę w wysokości 97,9 tys. zł na realizację potrzeb związanych z napotykanymi barierami w Starostwie i w jego trzech podległych jednostkach³⁷. Wniosek Starostwa został oceniony negatywnie - nie podano przyczyny takiej oceny.

(akta kontroli str. 265-287)

Starosta nie wskazał na żadne trudności w pozyskiwaniu środków. Zadeklarował jednak chęć udziału w kolejnej edycji Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój Projekt „Dostępny samorząd-granty” ogłaszanego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

(akta kontroli str. 249-254)

W 2023 roku z budżetu Starostwa, zakupiono:

- trzy materace ewakuacyjne umożliwiające ewakuację osób o ograniczonej zdolności poruszania się w sytuacjach awaryjnych po schodach³⁸;
- tłumaczenie nagranej treści na polski język migowy wraz z napisami³⁹;
- przenośną pętlę indukcyjną⁴⁰.

(akta kontroli str. 289-291)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Starostwie nie zapewniono minimalnych wymagań w zakresie dostępności architektonicznej, o których mowa w art. 6 pkt 1 lit. a i c UZD. I tak:

³⁵ Nie zorganizowano w tym zakresie dostępu alternatywnego.

³⁶ W dniu 29 marca 2022 r., tytuł przedsięwzięcia grantowego: Dostępny samorząd, rodzaj przedsięwzięcia: mały grant. Wniosek dotyczył trzech zadań w zakresie: 1) dostępności architektonicznej; 2) dostępności cyfrowej; 3) dostępności komunikacyjno-informacyjnej, m.in. zakupu pętli indukcyjnej, materaca ewakuacyjnego, tyflomapy.

³⁷ Domu Pomocy Społecznej w Miłowicach, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Żarach, Domu Pomocy Społecznej w Lubsku.

³⁸ Koszt wyniósł 5,1 tys. zł.

³⁹ Koszt wyniósł 1,5 tys. zł.

⁴⁰ Koszt wyniósł 1,7 tys. zł.

Budynki Starostwa: w Żarach i Lubsku posiadały bariery poziome i pionowe przestrzeni komunikacyjnych, co stanowiło naruszenie art. 6 pkt 1 lit. a UZD. Wobec wskazanych niżej barier nie zastosowano racjonalnego usprawnienia i dostępu alternatywnego. W obu budynkach stwierdzono, że:

szerokość wejścia do części pomieszczeń (m.in. szerokość drzwi wejściowych do Starostwa w Żarach wynosiła 78 cm, pokoju nr 8 w Lubsku 80 cm), wysokość występujących w nich progów (w wejściu do Wydziału Geodezji i Katastru w Żarach – 2,5 cm, w Lubsku 6 cm), odbiegały od obecnie funkcjonujących norm, a sprawność techniczna niektórych drzwi (wejście do Wydziału Komunikacji) mogły utrudniać swobodne przemieszczanie się osobom o szczególnych potrzebach; schody nie posiadały poręczy przyściennych umożliwiających lewo i prawostronne ich użytkowanie; powierzchnia spoczników schodów nie posiadała wykończenia wyróżniającego je odcieniem, barwą bądź fakturą, co najmniej w pasie 30 cm od krawędzi rozpoczynającej i kończącej bieg schodów.

Również wskazane niżej bariery dotyczące budynku w Lubsku mogły eliminować bądź utrudniać dostęp do niego niektórym osobom. I tak:

- przed budynkiem w Lubsku znajdowało się miejsce postojowe przeznaczone dla osób niepełnosprawnych zbyt wąskie (o szerokości – 2,34 m zamiast 3,6 m), a jego nawierzchnia nie była oznaczona barwą niebieską; dojazd do windy dla osób niepełnosprawnych z miejsca parkingowego był w złym stanie technicznym. Powierzchnia była nierówna, miejscami z uszkodzonymi płytkami/kostkami. Przed bezpośrednim dojazdem do windy znajdował się próg o wysokości 7 cm;
- winda wykorzystywana w Lubsku w ramach dostępu alternatywnego nie posiadała tablicy przyzywowej z oznakowaniem dla osób niewidomych i informacją głosową;
- wejście do budynku było strome, a liczba stopni w biegu schodów wynosiła 13, spocznik dolny odstawał od podłoża na wysokość 7 cm.

(akta kontroli str. 46-89)

Nie zapewniono w budynku Starostwa w Lubsku informacji na temat rozkładu pomieszczeń w sposób głosowy lub dotykowy, co stanowiło naruszenie art. 6 pkt 1 lit. c UZD. Informację w tym zakresie zapewniono w Lubsku wyłącznie w sposób wizualny.

(akta kontroli str. 46, 81, 72, 125-127)

Starostwa odnosząc się do niespełnienia wszystkich minimalnych wymagań służących zapewnieniu dostępności architektonicznej wyjaśnił: *Zgodnie z planem działania Starostwa Powiatowego w Żarach na rzecz poprawy zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami na lata 2022-2025 informujemy, że podejmujemy szereg działań zmierzających do poprawy dostępności architektonicznej i likwidacji barier z tym zakresie. (...) Podjęte będą działania w celu usprawnienia funkcjonujących już drzwi rozsuwanych. Maksymalnie zostaną uregulowane szerokości rozsuwania. Przy najbliższym kapitalnym remoncie zostaną wymienione drzwi na nowe, w celu zapewnienia właściwej szerokości zapewniającej swobodny dostęp dla osób niepełnosprawnych na wózkach. Ponadto zostaną podjęte działania, w celu zniwelowania progu przy wejściu do Filii budynku w Lubsku. W Wydziale Komunikacji zostanie zapewniona odpowiednia konserwacja i stała kontrola drzwi. Zamontowanie zostaną siłowniki w drzwiach wejściowych. Niezwłocznie podjęte zostaną działania w celu właściwego oznaczenia miejsca postojowego dla osób niepełnosprawnych tj. odpowiednia kolorystyka i szerokość przy budynku Filii w Lubsku. Starosta Zadeklarował poprawę jakości nawierzchni dojazdu do windy dla osób niepełnosprawnych, a także zakup planów tyflograficznych Urzędu, które zapewnią informacje na temat rozkładu pomieszczeń budynku Starostwa w sposób*

wizualny i dotykowy, tabliczek informacyjnych z napisami Braille'a takie jak: obsługa osób niepełnosprawnych, wejście z psem asystującym, WC dla niepełnosprawnych, pętla indukcyjna, tłumacz PJM.

W Lubsku znajduje się jedno pomieszczenie biurowe, w którym zatrudnione są cztery osoby i obsługiwana jest mała liczba interesantów, to w naszej opinii taka informacja była wystarczająca, jednak mając na uwadze ustalenia kontrolne i brzmienie przepisów w zakresie dostępności komunikacyjnej podejmiemy działania organizacyjne, w których wyznaczony pracownik będzie udzielał informacji głosowej.

(akta kontroli str. 125-127, 118-124)

2. W Starostwie nie spełniono wszystkich minimalnych wymagań służących zapewnieniu dostępności informacyjno-komunikacyjnej osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w art. 6 pkt 3 lit b i c UZD poprzez niezainstalowanie w budynku Starostwa w Lubsku urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnej, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia, co było niezgodne z art. 6 pkt 3 lit. b) UZD oraz nieumieszczenia na stronie internetowej Starostwa informacji o zakresie działalności Urzędu - w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, co nie odpowiadało wymogom wynikającym z art. 6 pkt 3 lit c) UZD.

(akta kontroli str. 46, 78, 212-217)

Starosta podając przyczyny stwierdzonych nieprawidłowości wskazał na różnice między Żarami a Lubkiem w zakresie liczby obsługiwanych interesantów oraz ograniczony zakres załatwianych spraw w Lubsku. *Do wydziału Komunikacji i budynku Filii W Lubsku planuje się zakupić pętlę indukcyjną. W pierwszej kolejności taka pętla została zakupiona i zamontowana w biurze podawczym w budynku głównym Starostwa Powiatowego w Żarach. O pierwszeństwie zakupu zdecydowała duża liczba obsługiwanych interesantów. (...). Koordynator jest w trakcie uzupełniania strony internetowej Starostwa o informację w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywany maszynowo, a jego brak był wynikiem przeoczenia.*

(akta kontroli str. 118-127)

3. Wbrew art. 11 UDC nie dokonano przeglądu i aktualizacji deklaracji dostępności w 2021 r.

(akta kontroli str. 27)

Według Starosty było to wynikiem przeoczenia.

(akta kontroli str. 124-127)

4. Niedotrzymanie terminu dotyczącego przekazania raportu o stanie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz jego publikacji na stronie Biuletynu Informacji Publicznej, a mianowicie najpóźniej do dnia 31 marca danego roku, co było niezgodne z art. 11 ust. 1 UZD. Przedmiotowy raport został przekazany 7 kwietnia 2021 r., tj. z siedmiodniowym opóźnieniem oraz opublikowany na stronie BIP 28 kwietnia 2021 r., tj. z 28-dniowym opóźnieniem.

(akta kontroli str. 201-211)

Starosta wyjaśnił, iż przyczyną nieterminowego przekazania raportu była absencja pracownika spowodowana pobytem w szpitalu. W odniesieniu do nieterminowego opublikowania raportu na stronie BIP Starosta wskazał na przeoczenie.

(akta kontroli str. 249-254)

5. Strony internetowe Starostwa nie spełniały elementu wymogu: 1.1.1 Treść nietekstowa, 1.2.2 Napisy rozszerzone (nagranie), 1.2.3 (Audiodeskrypcja lub alternatywa tekstowa dla mediów (nagranie), 2.4.4 Cel linku (w kontekście) realizujących zasadę postrzegalności oraz funkcjonalności, według WCAG 2.1 oraz załącznika do ustawy o zapewnieniu dostępności cyfrowej, co było niezgodne z art. 5 ust. 1 i 2 tejże ustawy.

(akta kontroli str. 212-248)

Starosta wyjaśnił odnośnie do przypadków niespełnienia wymagań dostępności m.in., że: (...) strona internetowa jest częściowo zgodna z ustawą o dostępności cyfrowej (...). Posiada elementy, które muszą być obowiązkowo dostępne: strona BIP, dane teleadresowe podmiotu i link do strony podmiotowej BIP, narzędzia kontaktowe (formularze, tłumacz języka migowego), nawigacja, deklaracja dostępności.

Ponadto wskazał: Dostosowanie strony nawet do minimalnego poziomu dostępności wymaga interwencji specjalistów z zakresu programowania, którzy prowadzą niezbędne zmiany, aby strona była zgodna z prawem i spełniała wszystkie funkcje. Dostosowanie istniejącej strony do wytycznych WCAG to zadanie dla profesjonalistów, którzy będą w stanie dostosować stronę do kilkudziesięciu kryteriów sukcesu jednocześnie. W latach 2024-2025 dopełnimy wszystkich starań by wypełnić wszystkie możliwe kryteria WCAG 2.1.

(akta kontroli str. 249-264)

Czynności kontrolne potwierdziły m.in. dostępność wymienionych elementów, tj. danych teleadresowych podmiotu i linku do strony podmiotowej BIP, narzędzi kontaktowych (formularze, tłumacz języka migowego – na wniosek), deklaracji dostępności oraz prawidłową nawigację na stronach.

(akta kontroli str. 212-248)

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Kontynuowanie działań w celu zapewnienia minimalnej dostępności architektonicznej oraz informacyjno-komunikacyjnej Starostwa.
2. Systematyczny przegląd i aktualizację deklaracji dostępności.
3. Terminowe przekazywanie oraz umieszczanie na stronie BIP raportu o stanie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, tj. najpóźniej do dnia 31 marca danego roku.
4. Podjęcie działań mających na celu spełnianie przez strony internetowe Starostwa wymagań dostępności.

Uwaga Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 31 stycznia 2024 r.

Kontrolerzy

Dorota Rudnicka-Kawa
specjalista k.p.

*/podpisano kwalifikowanym
podpisem elektronicznym/*

Anna Tronowicz
główny specjalista k.p.

*/podpisano kwalifikowanym
podpisem elektronicznym/*

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

p.o. dyrektor

Andrzej Aleksandrowicz

*/podpisano kwalifikowanym
podpisem elektronicznym/*